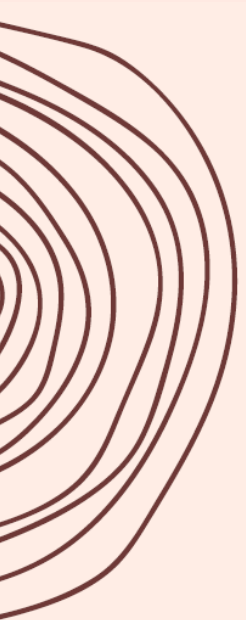
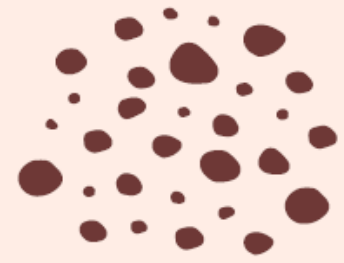

**Aquesta presentació és per a ús
docent de professionals de la salut
en classes presencials**

Salut/ Agència de Salut
Pública de Catalunya

Ana Bocio

Subdirectora general de Promoció de la Salut

Gemma Salvador

Maria Manera

Dietistes-Nutricionistes

Subdirecció general de Promoció de la Salut

gemma.salvador@gencat.cat

maria.manera_ext@gencat.cat

PAAS

Pla integral per a la promoció de la salut mitjançant l'activitat física i l'alimentació saludable

Àmbit Educatiu

L'ALIMENTACIÓ SALUDABLE EN L'ETAPA ESCOLAR
Guia per a famílies i escoles
Febrer 2020

Accompanyar els àpats dels infants

Recomanacions per a l'alimentació en la primera infància (de 0 a 2 anys)

ÀPATS EN FAMÍLIA

PREME Programa de Revisió de Menús Escolars

Eines per a la implementació de projectes comunitaris de prevenció de l'obesitat infantil

Feu salut pagueu per les escales

MENJAR SA I MOURE'S EN REUNIONS DE TREBALL, JORNADES I CONGRESSOS

Àmbit Laboral

MENJAR SA I MOURE'S EN REUNIONS DE TREBALL, JORNADES I CONGRESSOS

Feu salut pagueu per les escales

MENJAR SA I MOURE'S EN REUNIONS DE TREBALL, JORNADES I CONGRESSOS

Festes divertides i saludables

Bon dia Embarquet

PETITS CANVIS PER MENJAR MILLOR

Departament de Salut Pública de Catalunya

Àmbit Comunitari

Amed
ESTABLIMENT ACREDITAT 2018

AQUÍ SÍ Fruita i Salut

Àmbit Sanitari

Pla d'Activitat Física Esport i Salut

Piràmide de l'alimentació saludable

LA PIRÀMIDE DE L'ALIMENTACIÓ DE L'ALIMENTACIÓ SALUDABLE

Alimenta la teua salut

30 minuts d'activitat física

Ve d

La Setmana

Febrer 2023

Salut/ Servei Català de la Salut

Instrucció 02/2023
Criteris sobre disponibilitat d'aliments i begudes envasats en les màquines expenedores, en les cafeteries i els menjadors i sobre l'accés a l'aigua potable, en els centres i serveis sanitaris del sistema sanitari integrat d'utilització pública de Catalunya (SISCAT)

Facilitació d'entorns promotors de Salut

Millora de l'accés a la informació en alimentació saludable i sostenible

PAAS Pla integral per a la promoció de la salut mitjançant l'activitat física i l'alimentació saludable

IBEE

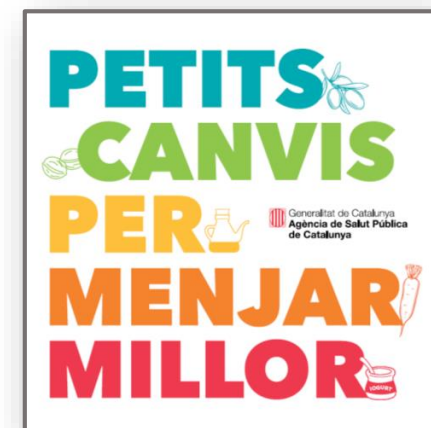
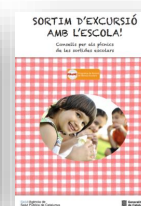
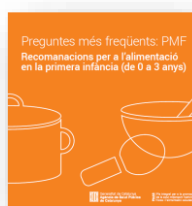
Impost a begudes envasades ensucrades. 2017

739 establiments | 162 municipis |

113.732 comensals

190 establiments

8.312 informes de revisió de menús

2009

2016

2022

PETITS CANVIS PER MENJAR MILLOR

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

L'ALIMENTACIÓ SALUDABLE EN LA PRIMERA INFÀNCIA

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

L'ALIMENTACIÓ SALUDABLE EN L'ETAPA ESCOLAR

Guia per a famílies i escoles
Edició 2020

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya

GAUDIR D'UN PES SALUDABLE DES DE PETITS

10 consells per a famílies

L'excés de pes dels infants depèn en gran part de l'alimentació i de l'activitat física que fan habitualment, i d'altres aspectes relacionats amb l'estil de vida i el benestar emocional. També hi tenen un paper molt important els factors socioeconòmics, educatius i d'entorn, que es relacionen amb la facilitat o dificultat per poder seguir un estil de vida saludable.

- 1 La prevenció comença abans de néixer, seguint un estil de vida saludable i satisfactori durant l'embaràs.
- 2 La lactància materna té un efecte protector. Es recomana l'alletament matern exclusiu durant els primers 6 mesos de vida dels infants, i mantenir-lo.

Piràmide de l'alimentació saludable

Activitat física diària

Aigua

Menjar-se el pes, almenys 5 vegades al dia (un trosset de fruita, un trosset de llegum, un trosset de peix, un trosset de carn blanca, un trosset de formatge, un trosset de pa integral, un trosset de fruita seca, un trosset de llegum sec, un trosset de fruita seca, un trosset de llegum sec).

DIMARS DE CARMANYOLA PER PORTAR A L'ESCOLA

SORTIM D'EXCURSIÓ AMB L'ESCOLA!

Consells per als pïncips de les sortides escolars

passar-s'ho bé i menjar millor

Recomanacions per als menús de campus esportius i casals d'estiu 2018

Alimentació vegetariana en la infància

Document elaborat per Osakidetza (Departament de Salut del Govern Basc) amb la col·laboració de la Societat Catalana de Pediatria i l'Agència de Salut Pública de Catalunya.

Juliol 2022

Acompanyar els àpats dels infants

Consells per a menjadors escolars i per a les famílies

Mou-te i menja bé!

20 preguntes freqüents sobre l'alimentació saludable en la pràctica esportiva en edat escolar

Festes divertides i saludables

EL PLAT SALUDABLE

FRUITA

VEGETALS

PROTEÏNA

AIGUA

RECOMANACIONS SOBRE MÀQUINES EXPENDEDORAS D'ALIMENTS I BEGUES EN ELS ESPAIS PER A INFANTS I JOVES

Les màquines expenedores d'aliments i begues són un element clau en els espais escolars i juvenils, ja que ofereixen una gran varietat d'opcions i són accessibles per a tots els infants i joves.

Celebracions amb menjar i begudes a les escoles

INFORME I POSICIONAMENT SOBRE LA DIETA VEGETARIANA I VEGANA EN EL CONTEXT DEL SERVEI DE MENJADOR ESCOLAR

Amb el suport del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Eines per a la implementació de projectes comunitaris de prevenció de l'obesitat infantil

ÀPATS EN FAMÍLIA

Bon dia! Esmorzem?

Millorarem els esmorzars i àpats dels infants

Compartir el moment de l'esmorzar amb els companys i la família és una manera saludable de començar el dia.

LES BEGUES VEGETALS

EXEMPLES DE PROGRAMACIONS DE MENÚS ESCOLARS

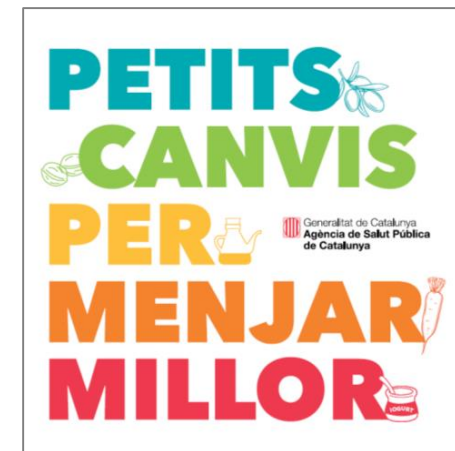
ACTUALITZACIÓ DE 2022

Implica't

ingredients per a un creixement saludable i feliç

A la nostra escola mengem + fruita

El nostre centre participa en el Pla de l'Alimentació de l'Escola i ha realitzat el Pla de Treball de l'Alimentació de l'Escola de l'any 2021-2022.

petits canvis

PER MENJAR MILLOR

més
FRUITES
I HORTALISSES
LLEGUMS
FRUITA SECA
VIDA ACTIVA
I SOCIAL

canvieu a
AIGUA
ALIMENTS
INTEGRALS
OLI D'OLIVA
VERGE
ALIMENTS
DE TEMPORADA
I PROXIMITAT

menys
SAL
SUCRES
CARN VERMELLA
I PROCESSADA
ALIMENTS
ULTRAPROCESSATS

GAUDIM MENJANT

PETITS
CANVIS
PER
MENJAR
MILLOR

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública
de Catalunya

Petits canvis per menjar millor

Recomanacions que t'ajuden a triar l'opció més saludable

petits canvis PER MENJAR MILLOR

GAUDIR MENJANT ÉS POSSIBLE!

petits canvis PER MENJAR MILLOR

més

FRUITES I HORTALISSES

De fruites, com a mínim, **3 peces al dia**, senceres o a trossos, sempre per postres, a tot arreu i també entre hores.

D'hortalisses, com a mínim **2 vegades al dia**, crues (en amanides ben variades) o cuites (al vapor, saltada, al forn, etc.), com a plat principal o d'acompanyament.

LLEGUMS

De 3 a 4 vegades a la setmana. Es poden cuinar i presentar de moltes maneres diferents. És fàcil comprar-los cuits. Són molt econòmics i nutritius, i poden ser un substitut excel·lent de la carn, el peix i els ous. A casa nostra en tenim moltes varietats, aprofiteu-les!

FRUITA SECA

Un gratat cada dia és una opció molt bona i saludable, ja sigui crua o amb sèsser sense sal. Incorporeu-la en esmorzars i berenars, en aperitius i també a les vostres receptes.

VIDA ACTIVA I SOCIAL

Sumeu almenys **30 minuts** d'activitat física moderada, com a mínim **5 dies a la setmana**, si pot ser en companyia i a l'aire lliure.

Compartir els àpats amb temps i sense pantalles és una gran oportunitat per gaudir, fer salut i relacionar-se.

canvieu a

AIGUA

L'aigua és sempre **la millor beguda**: quan tingueu set, escolliu l'aigua, tant durant els àpats com entre àpats. Per reduir envasos, és millor l'aigua de l'aixeta.

ALIMENTS INTEGRALS

Trieu les varietats integrals del pa, la pasta, l'arros, etc., ja que sense refinar són més nutritives.

OLI D'OLIVA VERGE

Tant per cuinar com per amanir, utilitzeu oli d'oliva verge. Al nostre entorn es produeixen moltes varietats diferents i de gran qualitat.

ALIMENTS DE TEMPORADA I PROXIMITAT

Prioritzeu-los, ja que són **més frescos** i conserven millor les aromes, els gustos, els nutrients, etc. Consumir-los ajuda al desenvolupament econòmic i social del territori i té **menys impacte ambiental**.

Trieu-los a granel o en envasos reutilitzables per **reduir residus**.

menys

Eviteu condimentar amb sal i sucre els aliments i les preparacions, especialment les dels infants. Els ajudareu a prevenir malalties.

SAL

Redueu la sal que **afegeu** als aliments i les preparacions, i la que utilitzeu que sigui iodada. Molts **aliments processats** contenen una gran quantitat de sal. Les espècies i herbes aromàtiques potencien el gust de les preparacions.

SUCRE

Disminuiu tant com pugueu el consum de productes ensucrats (tant aliments com begudes) i eviteu afegir sucre als aliments i begudes.

CARNES VERMELLES I PROCESSADES

La carn vermella es pot incloure d'1 a 2 vegades a la setmana com a màxim, i les carns processades, si es consumeixen, ha de ser forma ocasional.

ALIMENTS ULTRAPROCESSATS

Eviteu comprar i consumir, de forma habitual, aliments ultraprocessats, elaborats amb poca matèria primera a la qual s'ha afegit sucres, greixos, sal, midons, additius, etc., que modifiquen el gust, lolor, el color, la textura, etc. del producte.

Recomanacions de consum dels diferents grups d'aliments	
Hortalisses	2 al dia, com a mínim, al dinar i al sopar
Fruites fresques	3 al dia, com a mínim
Farinacijs integrals	a cada àpat
Fruita seca (crua o torrada)	3-7 gratats a la setmana
Llet, iogurt i formatge	1-3 vegades al dia
Carn, peix, ous i llegums	no més de 2 vegades al dia, alternant:
Carn ²	3-4 vegades a la setmana (màxim 2 vegades a la setmana carn vermella)
Peix ³	3-4 vegades a la setmana
Ous	3-4 vegades a la setmana
Llegums ⁴	3-4 vegades a la setmana
Aigua	en funció de la set
Oli d'oliva verge	per amanir i per cuinar

Quantitats que no siguin excessives, adaptades a les necessitats i que evitin el malbaratament d'aliments.

1. Es consideren farinacijs al pa, la pasta, l'arros, el pa de brioche, etc., i també la patata i altres tubercles.

2. Es considera carn vermella tota la carn muscular dels mamífers, com ara carn de bou, vedella, porc, noi, cavall i cabra. La carn blanca és, per tant, la carn d'aus, com també la de conills.

3. És convenient diversificar els tipus de peix: tant blanca com blaus, i preferentment de pesca sostenible. També s'hi inclou en aquest grup el marisc.

4. Els llegums, per la seva composició nutricional rica en hidrats de carboni i en proteïnes, es poden considerar noies en el grup d'aliments farinacijs i també en el de proteïnes (carn, peix, ous i llegums).

SUMARI

• Presentació	4
• Consideracions generals sobre l'alimentació en la primera infància	6
• L'alimentació de 0 a 6 mesos	12
• L'alimentació de 6 mesos a l'any	16
• L'alimentació a partir de l'any	30
• Acompanyar els àpats dels infants	38
• L'alimentació a les escoles bressol	42
• La seguretat i la higiene en la preparació dels aliments	54
• Alimentació vegetariana i altres cultures alimentàries	60
• Al·lèrgies i intoleràncies alimentàries i malaltia celíaca	64
• Altres hàbits saludables i sostenibles	68
• Recursos	74
• Bibliografia	76

L'ALIMENTACIÓ DE 0 A 6 MESOS

Lactància materna **exclusiva** a demanda durant els **6** primers mesos

Foto: Jaume (Patricia Garcia). Amamanta

I després dels 6 mesos, què?

Foto: iStock

Alletar durant **≥ 2 anys**, o segons
desitgin mare i fill/a

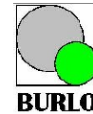
L'alimentació de lactants i nens petits: recomanacions estàndard per a la Unió Europea

European Commission
Directorate Public Health and Risk
Assessment

Karolinska Institutet
Department of Biosciences at Novum
Unit for Preventive Nutrition
Huddinge, Sweden

Institute for Child Health
IRCCS Burlo Garofolo
Trieste, Italy

Unit for Health Services Research
and International Health
WHO Collaborating Centre for Maternal
and Child Health

“La **llet materna** ha de continuar sent la font de nutrició principal durant el **primer any de vida** de l'infant.”

L'ALIMENTACIÓ DE 6 MESOS A L'ANY

ALIMENTACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Incorporar nous aliments, amb un increment en la varietat de **textures, gustos, aromes i aspecte**, mantenint la lactància materna a demanda.

>6 MESOS

Està preparada per a l'alimentació complementària?

- 1 S'asseu i aguanta el cap amb fermesa.
- 2 Coordina mirada, mans i boca per mirar l'aliment, agafar-lo i posar-se'l a la boca.
- 3 Pot empassar aliments sòlids.

+
INTERÈS

L'ordre d'incorporació dels aliments no és transcendent.

Tampoc amb els aliments més al·lèrgics.

A partir dels 6 m, quan abans millor

EFSA J. 2019 Sep 12;17(9):e05780

J Pediatr Gastroenterol Nutr. 2017 Jan;64(1):119-132

J Allergy Clin Immunol Pract. 2021 Jan;9(1):22-43.e4

Pediatr Allergy Immunol. 2021;32(5):843-858

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments	0-6 mesos	6-12 mesos	12 mesos – 4 anys	≥ 4 anys
Llet materna				
Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)				
Cereals integrals –pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)–, fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema). Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.				
Llet sencera⁴, iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)				
Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres ⁵ , grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua ⁵ , crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)				

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments
Llet materna
Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)
Cereals integrals—pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)—, fruites, hortalisses i verdures ¹ , llegums, ous, peix ² , carn ³ , oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema). Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.
Llet sencera ⁴ , iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)
Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres ⁵ , grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua ⁵ , crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

6-12 mesos

12 mesos - 4 anys

≥ 4 anys

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments	0-6 mesos	6-12 mesos	12 mesos - 4 anys	≥ 4 anys
Llet materna				
Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)				
Cereals integrals (pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)-, fruites, hortalisses i verdures ¹ , llegums, ous, peix ² , carn ³ , oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema). Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.				
Llet sencera ⁴ , iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)				
Sòlids amb risc d'asfixia ⁵ (fruites seques senceres ⁵ , grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua ⁵ , crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)				

Calendari d'incorporació d'aliments

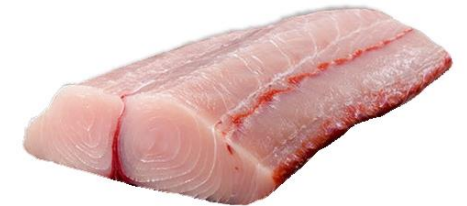
Aliments
Llet materna
Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)
Cereals integrats —pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)—, fruites, hortalisses i verdures , llegums, ous, peix ² , carn ³ , oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).
Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.
Llet sencera ⁴ , iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)
Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres ⁵ , grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua ⁵ , crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments
Llet materna
Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)
Cereals integrals –pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)–, fruites, hortalisses i verdures ¹ , llegums, ous, peix² , carn ³ , oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).
Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.
Llet sencera ⁴ , iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)
Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres ⁵ , grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua ⁵ , crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

peix espasa, emperador, caçó o mussola, marraix, agullat, gat, tintorera, luci i tonyina

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments

Llet materna

Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)

Cereals integrals—pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)—, **fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).**

Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.

Llet sencera⁴, iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)

Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres⁵, grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua⁵, crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments

Llet materna

Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)

Cereals integrals –pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)–, fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).

Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.

Llet sencera⁴, iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)

Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres⁵, grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua⁵, crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments

Llet materna

Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)

Cereals integrals—pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)—, **fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).**

Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.

Llet sencera⁴, iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)

Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres⁵, grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua⁵, crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

Fuentes alimentarias de azúcares añadidos (%) aportadas por los grupos y subgrupos de alimentos y bebidas.

4. NIÑOS Y NIÑAS 9-12 AÑOS

Muestra: 213 individuos*

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments

Llet materna

Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)

Cereals integrals –pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)–, fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).

Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.

Llet sencera⁴, iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)

Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres⁵, grans de raïm, tomaquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua⁵, crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments

Llet materna

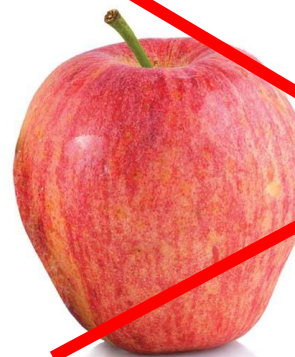
Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)

Cereals integrals—pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)—, fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).

Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.

Llet sencera⁴, iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)

Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres⁵, grans de raïm, tomaquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua⁵, crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments

Llet materna

Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)

Cereals integrals—pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)—, **fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema).**

Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.

Llet sencera⁴, iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)

Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres⁵, grans de raïm, tomaquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua⁵, crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)

TEXTURES

- 0 CRITERI Alimentació complementària a demanda / a requesta / a demanda i autoregulada / regulada pel nadó o lliure?

termcat
[Font]

ca 0 CRITERI Alimentació complementària a demanda / a requesta / a demanda i autoregulada / regulada pel nadó o lliure?

es alimentación complementaria a demanda, n f

es alimentación complementaria autorregulada, n f

es alimentación complementaria dirigida por el bebé, n f

es alimentación complementaria regulada por el bebé, n f

fr alimentation autonome du bébé, n f

fr diversification alimentaire autonome, n f

fr sevrage au gré du nourrisson, n m

en baby-led weaning, n

en BLW, n sigla

Definició

Mètode d'introducció de l'alimentació complementària consistent a oferir a l'infant aliments sense triturar, adequats a la seva edat i preparats d'acord amb les seves habilitats motores i de deglució, i a deixar que triï els que vol menjar i si se'ls menja amb els dits o amb coberts.

Foto: Pere i Emília (Maria Manera)

[Inicio](#) » [Vida sana](#) » Alimentación complementaria dirigida por el bebé

Alimentación complementaria dirigida por el bebé

Los bebés son capaces de alimentarse por sí mismos, probando alimentos adecuados y nutritivos que tengan a su alcance

Comparte este artículo o imprímelo

Compartir 536

¿Qué quiere decir alimentación complementaria dirigida por el bebé?

La alimentación complementaria dirigida por el bebé (también llamada en inglés *baby-led weaning*) se refiere a que es el bebé quien dirige el proceso de cambio hacia la alimentación variada.

La madre que amamanta sabe cuándo su hijo quiere comer, porque el niño hace gestos de búsqueda. Luego, cuando el niño no quiere más, deja el pecho por sí solo. Los bebés amamantados aprenden a regular la cantidad que comen en función de sus necesidades, lo que les protege frente a la obesidad. Además, van probando lo que come su madre y se adaptan en seguida a la comida normal de la familia.

Contenido Relacionado

- Recomendaciones de la Asociación Española de Pediatría sobre la alimentación complementaria
- Alimentación complementaria: alimentación activa. Un enfoque positivo
- Alimentación complementaria
- ¿Hay que darle agua al bebé que toma el pecho?
- ¿Cuándo dar al bebé otros alimentos, además del pecho?

Vida sana

Alimentación (44)

- Lactancia materna (30)

Osakidetza
Servicio vasco de salud

HOJA INFORMATIVA:
**ALIMENTACIÓN DURANTE EL
PRIMER AÑO**

ALIMENTACIÓN DURANTE LOS PRIMEROS 6 MESES DE VIDA:

LA LECHE MATERNA ES EL MEJOR ALIMENTO Y EL ÚNICO QUE EL BEBÉ NECESITA DURANTE ESTE PERÍODO. En caso de tomar lactancia artificial, esta será tipo 1, preparando siempre un cacito raso por cada 30 cc de agua (primero echar el agua y después el polvo). Si en su localidad hay un buen control sanitario del agua, puede utilizar directamente agua del grifo sin hervir. Otra posibilidad es utilizar agua envasada con bajo contenido en sales- menos de 25 mg/l de sodio). Se debe mantener una adecuada higiene (lavado de manos, ...) pero no es necesario hervir sistemáticamente las tetinas y biberones. El agua se puede administrar a temperatura ambiente o calentarla al baño María. Si se calienta en el microondas, el calentamiento es irregular por lo que se debe agitar muy bien después y asegurarse de que no esté muy caliente (compruebe la temperatura derramando unas gotas del biberón en el dorso de la mano o en la parte anterior de la muñeca: si apenas se nota, es que está a la temperatura adecuada). Ofrecer el biberón inmediatamente tras su preparación (a temperatura adecuada); no guardar lo que sobre para tomas posteriores.

ALIMENTACIÓN A PARTIR DE LOS 6 MESES

A partir de los 6 meses (en ocasiones a partir de los 4-5 meses), se ofrecen verduras, cereales, fruta, carne, pescado, ... **No importa el orden de introducción, pero se recomienda ofrecer los grupos de alimentos de uno en uno, con intervalos de dos a tres días para observar la tolerancia y aceptación.** Intentar ofrecer de forma prioritaria alimentos ricos en hierro (carne, huevo, legumbres, ...). No se debe retrasar la introducción de alimentos potencialmente alergénicos (huevo, pescado, ...) incluso en niños con riesgo de enfermedad alérgica. Mantener la calma, necesita tiempo para adaptarse a los nuevos sabores. Al principio tomará 2-3 cucharadas, es normal. No forzar a comer. **Se debe aumentar progresivamente la consistencia de los alimentos y comenzar con grumos, texturas gruesas y sólidos lo antes posible, nunca más tarde de los 8-9 meses.** También

normal. No forzar a comer. Se debe aumentar progresivamente la consistencia de los alimentos y comenzar con grumos, texturas gruesas y sólidos lo antes posible, nunca más tarde de los 8-9 meses. También

incluso antes de la toma de frutas y verduras). Si toma lactancia artificial, pasar a la del tipo 2 (hasta 12-18 meses). No dar leche de vaca hasta el año. Puede tomar yogures naturales no azucarados a partir de los 9 meses (aunque es preferible lactancia materna o fórmula).

CEREALES: Se pueden ofrecer a través de cereales en polvo con gluten (salvo que se lo indique expresamente su pediatra, hoy en día no es necesario comenzar tomando cereales sin gluten). Ofrecer cereales sin azúcares añadidos y a ser posible de grano completo. En un inicio debe tomar pequeñas cantidades (1 cacito en uno de los biberones/papillas del día) y progresivamente ir aumentando el número de cacitos. Otra forma de ofrecer cereales (sobre todo si se mantiene la lactancia materna) es a través de pan o añadirlo de forma natural (incluso al puré de verduras) en forma de arroz hervido y chafado, pasta, quinoa, avena, sémola de maíz o de trigo, ...

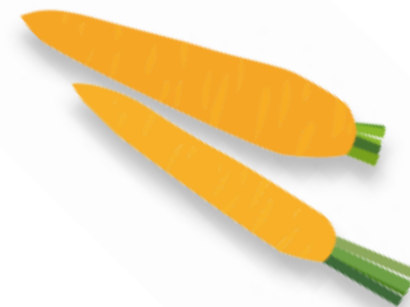
FRUTAS: Se suelen dar como merienda, pero se pueden dar a cualquier hora del día. Se puede utilizar cualquier tipo de fruta (es importante **diversificarlas para que vaya adquiriendo los distintos sabores**). Se preparan pasando por la batidora varios trozos de distintas frutas peladas y lavadas (si las rechaza de forma reiterada se puede probar a calentarlas). Progresivamente es mejor aplastarlas o pasarlas por el pasapurés para que tengan una textura más gruesa y se comience a estimular la masticación.

VERDURAS: Las verduras se suelen ofrecer en la toma del mediodía, habitualmente patata, puerro, calabaza, calabacín, tomate, zanahoria y vainas. Hervir sin sal, pasarlas por la batidora, y añadir un chorrito de aceite de oliva antes de servir. Evitar el consumo excesivo y repetido de acelgas, espinacas, remolacha, berzas o lechuga hasta que cumpla un año, debido a que contienen muchos nitratos que pueden producir trastornos a esta edad. Durante los primeros años de vida, los purés de verdura deben consumirse en el momento o congelarlos, pero no se deben guardar en la nevera más de 24 horas.

CARNES, PESCADOS, LEGUMBRES Y HUEVOS: Unos días después se puede añadir al puré carne (20-30 g inicialmente es suficiente; pollo, ternera, cordero, pavo; asegurarse de que la carne esté bien hecha, sobre todo el pollo) o pescado sin espinas (fresco o congelado, blanco o azul, no grandes depredadores como atún). Después añadir alguna legumbre (garbanzos, lentejas, alubias, ...) así como el huevo (al principio en forma de huevo cocido en pequeñas cantidades), 1-2 veces por semana en sustitución de carne o pescado.

NOTA: en caso de optar por otras formas de inicio de alimentación complementaria como es el ofrecimiento de sólidos a partir de los 6 meses de vida (*baby led weaning*), consulte previamente con su enfermera o pediatra.

Junio 2019 (próxima revisión junio 2020)

Exemple de menú diari per a la mainada d'aproximadament 8-9 mesos

Llet materna a demanda (o, si no és possible, preparats per a lactants a demanda)

Esmorzar: Pa integral amb oli o amb crema d'ametlles (sense sucre).

Dinar: Carbassa, bròquil i patata amb trossets de maire*. Grills de mandarina.

Berenar: Trossos de pera madura.

Sopar: Lenties amb pastanaga i ceba. Raïm a meitats o quarts.

Oli d'oliva verge per amanir i per cuinar

Aigua per beure

Exemple de programació de menús de tardor-hivern per a la mainada d'aproximadament 9 mesos

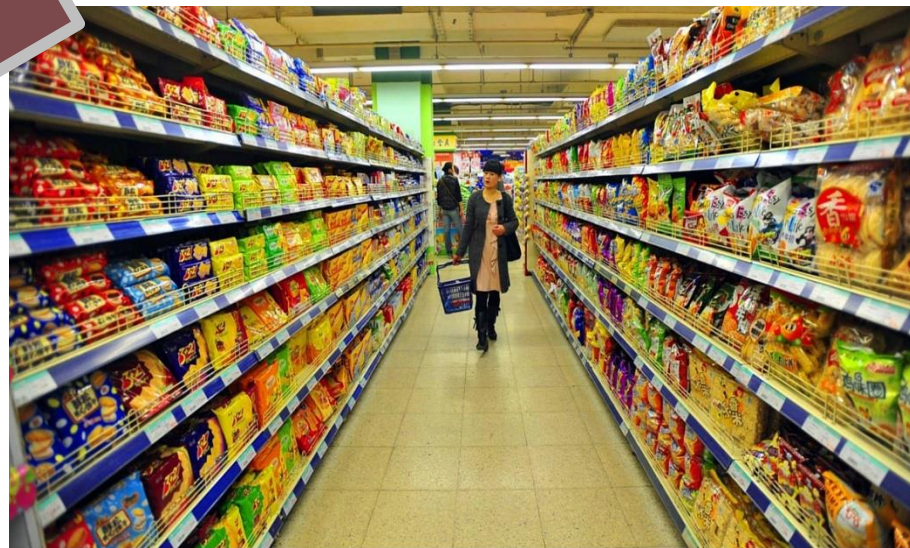
	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
1a setmana	Patata, bròquil i pastanaga Truïta a la francesa Fruïta fresca de temporada	Puré de porro i sèmola de blat de moro Cigrons amb ceba caramel·litzada Fruïta fresca de temporada	Arròs integral amb carbassa i col Pollastre rostit Fruïta fresca de temporada	Estofat de mongetes seques*, ceba i coliflor Fruïta fresca de temporada	Pasta integral amb salsa de pastanaga Trossets de besuc amb amanida d'enciam Fruïta fresca de temporada

> 6 mesos → “de tot”

Calendari d'incorporació d'aliments

Aliments	0-6 mesos	6-12 mesos	12 mesos - 4 anys	≥ 4 anys
Llet materna				
Preparats per a lactants (en infants que no prenen llet materna)				
Cereals integrals —pa, arròs, pasta, etc. (amb gluten o sense)—, fruites, hortalisses i verdures¹, llegums, ous, peix², carn³, oli d'oliva verge, fruites seques (moltes o en pols, o en crema). Es poden oferir petites quantitats de iogurt sense sucre i formatge tendre a partir dels 9-10 mesos.				
Llet sencera ⁴ , iogurt natural sense sucres i formatge tendre (en més quantitat)				
Sòlids amb risc d'asfixia (fruites seques senceres ⁵ , grans de raïm, tomàquets cirerols o cireres sencers, trossos grans de poma o pastanaga crua ⁵ , crispetes, olives, salsitxes, caramels, etc.)				

de tot?

de tot

<1 any

>1 any

<1 any

>1 any

L'ALIMENTACIÓ DE 6 MESOS A L'ANY

L'ALIMENTACIÓ A PARTIR DE L'ANY

CONSUM D'ALIMENTS ULTRAPROCESSATS

Infants de 1 ària i 2ària: 65% de les calories d'AUP

Població pediàtrica i adolescents: 66% de les calories d'AUP

2009–2014, preescolars: 60% de les calories de pans precuinats, galetes, *snacks*, productes carnis reconstituïts, begudes a base de llet, cereals d'esmorzar, sucs i begudes ensucrades, plats precuinats i congelats.

- ↑ MCV
- ↑ HTA
- ↑ càries
- ↑ DM
- ↑ excés de pes
- ...

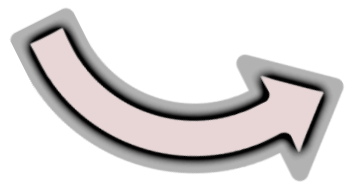

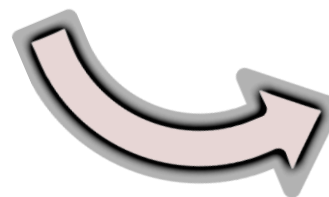
Consum d'AUP → + risc de **síndrome metabòlic**
en adolescents i de **dislipèmia** en infants.

-
- + consum d'AUP → + augment d'**adipositat** de la infància a l'edat adulta primerenca.
  - Calen mesures robustes de **salut pública** que promoguin els aliments mínimament processats i desencoratgin els AUP entre els infants per reduir l'**obesitat**.

ES RECOMANA NO OFERIR ALIMENTS MALSANS (RICS EN SAL, SUCRES I GREIXOS POC SALUDABLES, I POBRES EN NUTRIENTS).

SI ES FA, HAURIA DE SER SEMPRE A PARTIR DELS 12 MESOS, EN PETITES QUANTITATS I MOLT DE TANT EN TANT, I SENSE UTILITZAR-LOS COM UN PREMI O RECOMPENSA.

EN AQUEST GRUP S'INCLOUEN SUCRES, MEL (EVITAR-LA SEMPRE FINS ALS 12 MESOS PEL RISC D'INTOXICACIÓ PER BOTULISME), MELMELADES, BEGUDES ENSUCRADES I SUCS (COMERCIALS O CASOLANS), CACAU I XOCOLATA, FLAMS I POSTRES LÀCTIQUES (BATUTS, IOGURTS ENSUCRATS I DE GUSTOS...), GALETES, BRIOIXERIA, FARINETES, POTETS ENSUCRATS I SALATS, CEREALS D'ESMORZAR ENSUCRATS, PATATES XIP I SNACKS SALATS, EMBOTITS I CARN PROCESSADA, ETC.

L'ALIMENTACIÓ A PARTIR DE L'ANY

>1 any

1/2 cc sal yodada

45 g/día

1-3 anys

INGESTA RECOMANADA

13 g/dia

INGESTA REAL

60,5 g/dia

“...La ingesta elevada de proteína en infants menors de 4 anys és una preocupació”.

Gramatge habitual i mesures recomanades de llegums, carn, peix i ous

Aliment	Quantitats diàries recomanades per a criatures de 6 a 12 mesos ¹	Quantitats diàries recomanades per a criatures de 12 mesos a 3 anys ²
Llegums	30 g en cru (60-70 cuits)	30 g en cru (60-70 cuits)
Pollastre o gall dindi	30-35 g	30-35 g
Carn de porc o vedella	30-35 g	30-35 g
Lluç, besuc, rap...	30-35 g	30-35 g
Ous	1 unitat petita o mitjana (S o M: de menys de 53-63 g)	1 unitat petita o mitjana (S o M: de menys de 53-63 g)

¹ Quantitats recomanades d'aliment per cobrir els requeriments proteics diaris assumint un consum de 500 ml de llet materna al dia sense comptar l'aportació proteica d'altres aliments com els cereals, els làctics diferents a la llet, etc.

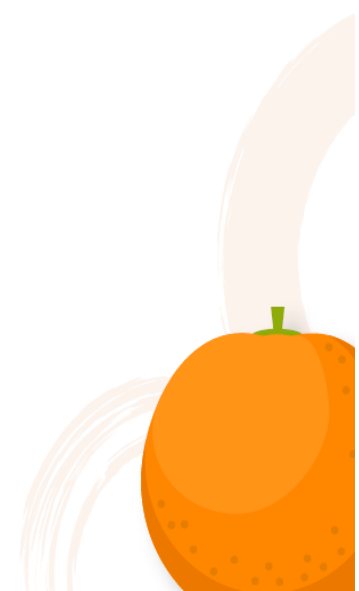
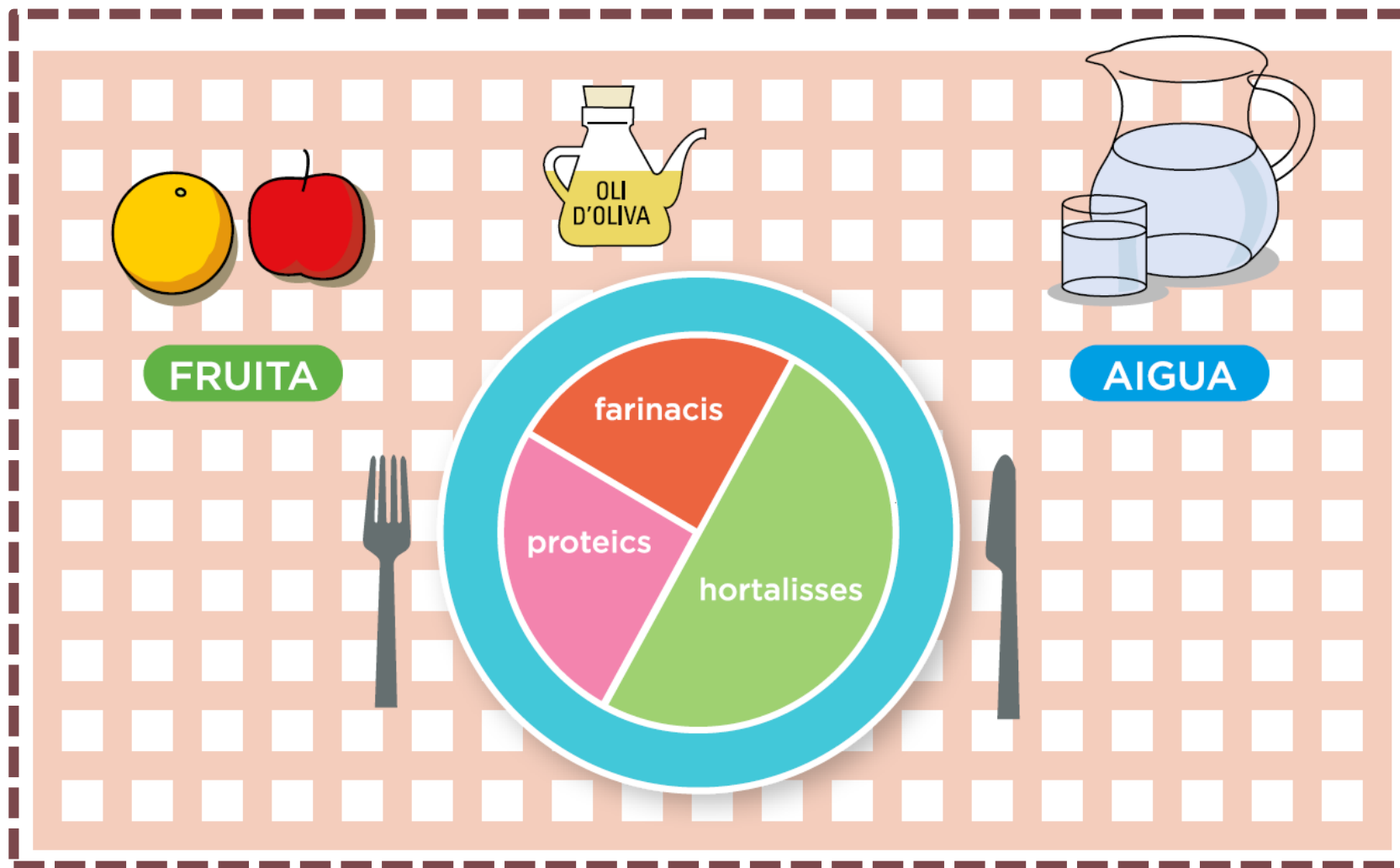
² Quantitats recomanades d'aliment per cobrir els requeriments proteics diaris assumint un consum de 250 ml de llet de vaca al dia sense comptar l'aportació proteica d'altres aliments com els cereals, els làctics diferents a la llet, etc. Si no es pren llet de vaca ni materna, o bé si només se segueix amb llet materna (assumint 250 ml diaris de llet materna), les quantitats de llegums, carn, peix i ous es podrien doblar.

30-35 g/dia

30 g cru

60-70 g cuit

2 plats

- Macarrons integrals saltats amb bròquil i ceba
- Filet de bruixa al forn amb amanida d'enciam i pastanaga ratllada
- Rodanxes de taronja
- Pa integral i aigua

- Crema de carbassa
- Mandonguilles de cigrons (falàfel) amb porro sofregit
- Pera
- Pa integral i aigua

Plat únic

- Amanida de lleties (lleties, tomàquet, pebrot i ceba tendra)
- Macedònia de fruita fresca
- Pa integral i aigua

- Pèsols i patates saltejats amb ceba i ou dur
- Maduixes
- Pa integral i aigua

Llegums, ous, peix i carn	no més de 2 vegades al dia
Llegums ¹	>3-4 vegades a la setmana
Ous	≤3-4 vegades a la setmana
Peix ²	≤2-3 vegades a la setmana
Carn ³	≤3-4 vegades a la setmana (màxim 2 vegades a la setmana carn vermella)

Carns processades: com menys millor

**ACOMPANYAR ELS
ÀPATS DELS INFANTS**

DESCOBERTA

APRENTATGE

EXPLORACIÓ

PARTICIPACIÓ

CORRESPONSABILITAT

GAUDI

L'ACTE DE MENJAR, A MÉS DE SER UN PROCÉS NUTRITIU, TÉ CONNOTACIONS IMPORTANTS DE CONVIVÈNCIA, PROPORCIONA PLAER, FACILITA LES RELACIONS AFECTIVES I DE COMUNICACIÓ, SERVEIX COM A ELEMENT D'IDENTIFICACIÓ SOCIAL, CULTURAL I RELIGIOSA, I PERMET ACOMPANYAR I POTENCIAR LA RESPONSABILITAT I L'AUTONOMIA, ENTRE D'ALTRES.

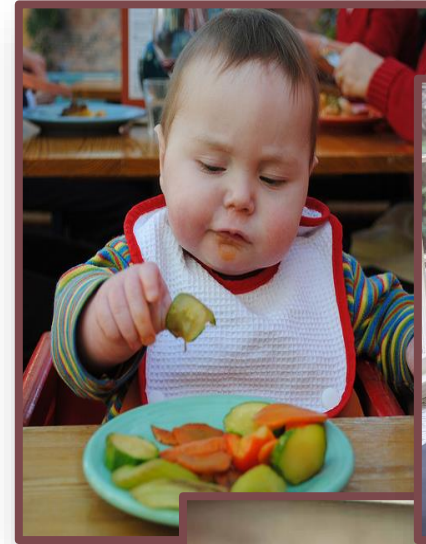
“L’hora de menjar ha de ser un moment d’**aprenentatge** i **amor**, un moment per **parlar** amb els infants i tenir **contacte** amb ells/es”.

**Compartir els
àpats amb la
família**

- ✓ Companyia
- ✓ Comunicació
- ✓ Contacte
- ✓ Relació
- ✓ Afecte
- ✓ Autonomia
- ✓ Gaudi
- ✓ Exemple

Compartir els àpats amb la família

- ✓ Companyia
- ✓ Comunicació
- ✓ Contacte
- ✓ Relació
- ✓ Afecte
- ✓ Autonomia
- ✓ Gaudi
- ✓ Exemple

QUANTITATS

Les persones adultes indueixen a que els infants mengin més del que marquen els seus “**senyals d'autoregulació innats**” (mecanisme de gana-sacietat).

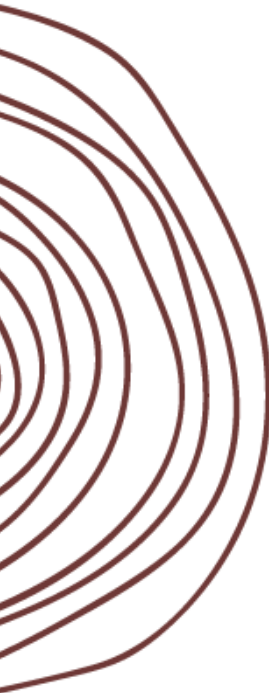
Nutrients. 2022 Jun 26;14(13):2646

J Am Heart Assoc. 2020 May 18;9(10):e014520

Pediatrics May 2013, 131 (5) e1443-e1450

J Pediatr Gastroenterol Nutr. 2021 May 1;72(5):769-783

QUANTITATS

Les persones cuidadores han de respondre a les manifestacions de gana-sacietat dels infants.

J Acad Nutr Diet. 2018;118(7):1291-1300

J Pediatr Gastroenterol Nutr. 2021 May 1;72(5):769-783

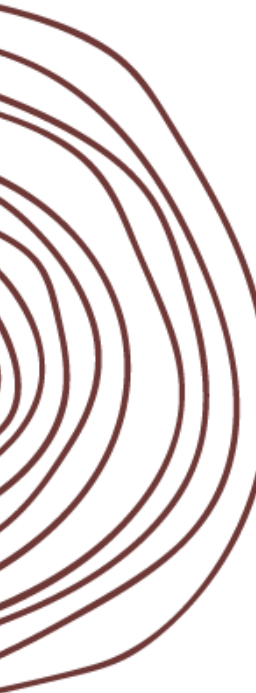
Nutrients. 2022 Jun 26;14(13):2646

J Am Heart Assoc. 2020 May 18;9(10):e014520

Pediatrics May 2013, 131 (5) e1443-e1450

American Academy of Pediatrics. Infant Food and Feeding. 2021:

<https://www.aap.org/en/patient-care/healthy-active-living-for-families/infant-food-and-feeding/>

A decorative graphic on the left side of the slide, consisting of several concentric, overlapping circles in a dark brown color, resembling a fingerprint or a stylized eye.

Les persones adultes tenen la responsabilitat del **què**, l'**on** i el **quan**, i els infants decidiran sobre la **quantitat**.

J Acad Nutr Diet. 2018;118(7):1291-1300

J Pediatr Gastroenterol Nutr. 2021 May 1;72(5):769-783

Nutrients. 2022 Jun 26;14(13):2646

J Am Heart Assoc. 2020 May 18;9(10):e014520

Pediatrics May 2013, 131 (5) e1443-e1450

American Academy of Pediatrics. Infant Food and Feeding. 2021:

<https://www.aap.org/en/patient-care/healthy-active-living-for-families/infant-food-and-feeding/>

Les persones adultes han de:

- Oferir aliments saludables
- Respectar la gana-sacietat
- Donar exemple
- Fomentar la participació

L'ALIMENTACIÓ A LES ESCOLES BRESSOL

LACTÀNCIA MATERNA

AVANTATGES DE LA LACTÀNCIA MATERNA

La llet materna és el millor aliment per a un infant i conté tots els nutrients que necessita. L'aliment matern crea un vincle especial, tant físic com psicològic, entre la mare i l'infant i té molts avantatges, tant per a l'una com per a l'altre.

Avantatges per a la mare

- ✓ Ajuda a la recuperació de l'úter després del part i disminueix el sangrat.
- ✓ Ajuda a la recuperació física (pèrdua de pes).
- ✓ En redueix el risc de càncer de mama i d'ovari.
- ✓ En redueix el risc d'anèmia i d'osteoporosi.
- ✓ En redueix el risc de malalties cardiovasculars.
- ✓ No hi suposa una despesa econòmica.

Avantatges per al fill/la filla

- ✓ Augmenta la protecció d'infeccions (respiratòries, digestives, etc.).
- ✓ Disminueix el risc d'al·lèrgies.
- ✓ Redueix el risc de mort sobtada del lactant.
- ✓ Millora el desenvolupament cerebral.
- ✓ Contribueix a la prevenció de malalties en un futur (diabetis, obesitat, etc.).

LA LACTÀNCIA MATERNA A LES ESCOLES BRESSOL

Les escoles bressol poden facilitar que les mares puguin continuar l'aliment matern, tant de forma presencial, com mitjançant l'administració de la llet que la mare s'hagi extret prèviament.

Per a l'aliment matern, les escoles bressol han de garantir:

- ✓ La possibilitat que la mare doni el pit al seu fill o filla a la mateixa aula o en un altre espai de l'escola, posant especial cura que això es faci amb el màxim respecte tant per als propis ritmes individuals com per als del grup.
- ✓ La possibilitat de guardar al frigorífic/congelador del centre l'entornat de llet materna aportades per la família per a cada dia. En aquest cas, és necessari que la llet amb degelament emmagatzemada i transportada en una nevera portàtil o bossa isotèrmica, en dosis d'una sola presa i en el mateix recipient que s'usarà per administrar la llet a l'infant (Etiquetat amb el nom de l'infant i la data de consumició). El personal del centre ha de mantenir la llet al frigorífic/congelador i ha d'escalfar en el moment de donar-la a l'infant.

En qualsevol cas, la família ha d'establir amb la direcció del centre un acord en aquest sentit.

TEMPS RECOMANAT PER LA LACTÀNCIA MATERNA

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) recomana la lactància materna exclusiva durant els primers 6 mesos de vida del nadó. A partir d'aquest moment, és necessari afegir gradualment nous aliments a la dieta de l'infant, però és important continuar oferint-li llet materna almenys fins als 2 anys de vida perquè es desenvolupi millor.

L'efecte beneficiós de la lactància materna és més gran com més temps duri la lactància. Un destíament precoç priva el lactant d'aquest efecte protector.

El fet que la mare es reincorpori al seu lloc de treball o bé que l'infant vagi a l'escola no ha de suposar l'abandonament de la lactància materna.

El Departament de Salut i el Departament d'Educació, conjuntament amb societats científiques, associacions de suport a la lactància materna i escoles bressol, han elaborat i facilitat aquestes orientacions per tal d'informar sobre l'aliment matern al llarg de l'etapa de l'infant a l'escola bressol.

EXTRACCIÓ I MANIPULACIÓ DE LA LLET MATERNA

MESESURES HIGIENES I TIPUS D'ENVAS QUE CAL D'USAR

- ✓ La mare, abans d'extreure la llet, ha de rentar-se les mans.
- ✓ S'han de fer servir envasos de vidre o plàstic claus, aïllats i amb alimentari (que suportin canvis de temperatura bruscos en el procés de la congelació / descongelació). Abans de fer les servir cal rentar-los amb aigua calenta i sabó i esbandir-los després o bé utilitzar bosses de plàstic d'un sol ús específicament fabricades per a emmagatzemar la llet materna.
- ✓ S'han de marcar els envasos amb el nom del nadó i la data d'extracció de la llet amb bolígraf o rotulador de tinta permanent per evitar que s'emboli el nom de l'infant i la data d'extracció.

EXTRACCIÓ DE LA LLET

- ✓ L'extracció de la llet es pot fer de forma manual o amb l'ajut d'un trollet.
- ✓ L'extracció de la llet es pot fer a diferents llocs, fins i tot tot a la mare tingui el lloc de treball.
- ✓ Per treure la llet, sigui fresca, refrigerada o congelada, s'ha d'utilitzar una nevera portàtil o una bossa isotèrmica. La llet congelada, una vegada treu del congelador, s'ha de consumir en 24 h.
- ✓ És convenient emmagatzemar la llet materna en petites quantitats que en facilitin la descongelació (aprox. 40 ml).
- ✓ La llet que es vol donar al nadó no cal que es tingui tota d'un sol cop.
- ✓ Les diferents quantitats de llet que es vagin extreient al llarg del dia es poden mantenir juntes sempre que les quantitats prèviament extretes s'hagi mantingut al frigorífic.
- ✓ La llet fresca pot guardar-se amb la llet congelada sempre que la primera hagi estat refredada almenys una mitja hora al frigorífic i que sigui menys quantitat que la llet congelada. D'aquesta manera, en el moment de fer la barreja, la llet fresca no desfla la capa superior de llet congelada.

TEMPERATURES DE CONSERVACIÓ DE LA LLET

- ✓ De 4 a 8 hores quan es manté entre 19 °C i 16 °C.
- ✓ Fins a 24 hores quan es manté a 15 °C (bossa isotèrmica).
- ✓ De 3 a 6 dies si està refrigerada (al frigorífic) a 4 °C.
- ✓ Fins a 6 setmanes en un congelador situat a dintre d'un frigorífic a -15 °C.
- ✓ De 3 a 6 mesos quan el congelador i el frigorífic tenen portes separades (tipus combi) a -18 °C.
- ✓ De 3 a 6 mesos si el congelador és de tipus "accion" i està congelada a una temperatura constant de -10 °C.

DESCONGELACIÓ I ESCALFAMENT DE LA LLET

Per consumir llet congelada, no és necessari descongel·lar-la prèviament a la nevera o a temperatura ambient, d'aquesta manera garanteix la prevenció de tots els riscos. Per descongel·lar escalfar la llet es pot fer de qualsevol de les següents maneres, per tal d'anar a la temperatura aproximada a la qual surt el col de la mare.

- ✓ Bany maria diferit: escalfar l'aigua i quan bull separar-la del foc i abans d'introduir el recipient de la llet.
- ✓ Escalfaberrons.
- ✓ Posar aigua calenta de l'aigua dret d'un recipient i introduir la llet, renovar aquesta aigua calenta tant cop com calgui per aconseguir que la llet es descongel i s'escalfi.
- ✓ No escalfar la llet al foc, ni directament al bany maria, ja que no s'ha d'arribar al punt d'ebullició per no destruir-ne els nutrients.
- ✓ No s'ha de fer servir el microones.
- ✓ Si la llet ha estat congelada i descongelada, es pot refrigerar i fer la servir les 24 hores següents.
- ✓ Mai s'ha de tornar a congelar.
- ✓ Un cop la llet està escalfada, cal remenar-la bé abans de donar-la a la criatura.
- ✓ Si sobra llet d'una presa, cal rebutjar-la i no aprofitar-la. Hi ha risc de contaminació de la llet.

LACTÀNCIA MATERNA

DINARS

* Cuinats sense carn, ni peix, ni ous.

¹ No inclou les patates.

² Els llegums, per la seva composició nutricional rica en hidrats de carboni i en proteïnes, poden constituir un plat únic (o es poden acompanyar d'una amanida o crema d'hortalisses, per exemple).

³ Cal potenciar la utilització de varietats integrals de cereals; per aquest motiu, o bé la pasta o bé l'arròs han de ser integrals i, de mica en mica, anar augmentant la seva presència.

⁴ Es considera carn vermella tota la carn muscular dels mamífers, incloent-hi la carn de bou, vedella, porc, xai, cavall i cabra. La carn blanca és per tant, la carn d'aus, així com també la de conill. La carn processada és la que ha estat transformada a través de la salaó, el curat, la fermentació, el fumat o altres processos per millorar el seu gust o la seva conservació (inclou pemil, salsitxes, carn en conserva, carn seca, preparacions i salses a base de carn, etc.).

⁵ És convenient diversificar el tipus de peix, tant blanc com blau, i preferentment de pesca local i sostenible. Pel seu contingut elevat en mercuri, cal evitar servir peix espasa (emperador), tonyina vermella (*Thunnus thynnus*), tauró (caçó, marraix, agullat, gat i tintorera) i lluç de riu o luci en els menús per a la mainada menor de 10 anys.

GRUPS D'ALIMENTS	FREQÜÈNCIA SETMANAL
Primers plats	
Hortalisses ¹	1-2
Llegums ²	1-2
Arròs ³	1
Pasta ³	1
Altres cereals (mill, blat de moro, fajol, etc.) o tubercles (patata, moniato, etc.)	0-1
<i>Si el primer plat inclou carn, peix o ous, el segon ja no n'ha de tenir</i>	
Segons plats	
Proteics vegetals (llegums i derivats)*	1-2
<i>Quan els menús escolars no incloguin carn, peix ni ous han d'incloure una ració de proteic vegetal (preferentment llegums i derivats, o altres opcions com seitán o fruita seca)</i>	5
Carns ⁴	1-2
Carns blanques	1-2
Carns vermelles i processades	0-1
Peixos ⁵	1
Ous	1
Guarnicions	
Amanides variades	1-4
Altres guarnicions (patates, hortalisses, llegums, pastes, arròs, bolets)	0-1
Postres	
Fruita fresca	4-5
Altres postres sense ensucrar (iogurt natural, formatge fresc, mató, etc.)	0-1
Precuinats (arrebossats, canelons, croquetes, crestes de tonyina, pizzas, hamburgueses i salsitxes de tofú...)	≤ 2/mes
Altres	
Presència d'hortalisses crues o fruita fresca	A cada àpat
Presència d'hortalisses en el menú	A cada àpat
Utilització d'oli d'oliva verge, d'oliva o de gira-sol altooleic per cuinar i per fregir	
Utilització d'oli d'oliva verge per amanir	
Presència diària de pa integral	
Aigua de fàcil accés	

LACTÀNCIA MATERNA

DINARS

Exemple de programació de menús de tardor-hivern per a la mainada d'aproximadament 9 mesos

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
1a setmana	Patata, bròquil i pastanaga Truita a la francesa Fruita fresca de temporada	Puré de porro i sèmola de blat de moro Cigrons amb ceba caramel·litzada Fruita fresca de temporada	Arròs integral amb carbassa i col Pollastre rostit Fruita fresca de temporada	Estofat de mongetes seques*, ceba i coliflor Fruita fresca de temporada	Pasta integral amb salsa de pastanaga Trossets de besuc amb amanida d'enciam Fruita fresca de temporada
2a setmana	Llenties* amb porro, ceba i pastanaga Fruita fresca de temporada	Crema de carbassa i mill Bruixa al forn Fruita fresca de temporada	Patata i romanesco Tiretes de gall dindi al forn Fruita fresca de temporada	Sopa de pasta i cigrons Truita de ceba amb pastanaga ratllada Fruita fresca de temporada	Puré de patata i cor de carxofa Trossets de filet de porc rostit Fruita fresca de temporada
3a setmana	Arròs integral amb bròquil, alls tendres i pastanaga Remenat de bolets Fruita fresca de temporada	Trinxat de patata i col Tiretes de pollastre rostit Fruita fresca de temporada	Mongetes seques* guisades amb carbassa i porro Fruita fresca de temporada	Fideuada de verdures Filet de pagell al forn amb amanida d'escarola Fruita fresca de temporada	Crema de porros i nap Macarrons a la bolonyesa de llenties* Fruita fresca de temporada

Oli d'oliva verge a tots els àpats, tant per cuinar com per amanir.

* Els llegums, per la seva composició nutricional rica en hidrats de carboni i en proteïnes, poden constituir un plat únic. Per facilitar la digestió dels llegums, a més de l'adaptació gradual al seu consum, es poden aplicar tècniques culinàries com el remull i el rentat i colat posterior, així com assegurar-ne un bon grau de cocció.

LACTÀNCIA MATERNA

DINARS

Exemple de programació de menús de tardor-hivern per a la mainada d'aproximadament 14 mesos

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
1a setmana	<p>Patata, bròquil i pastanaga</p> <p>Truita a la francesa amb amanida d'escarola</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Purè de porro isèmola de blat de moro</p> <p>Cigrons amb ceba caramel·litzada</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Arròs integral amb carbassa i col</p> <p>Pollastre rostit amb pastanaga i remolatxa ratllades</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Amanida d'escarola, ravenets i blat de moro</p> <p>Estofat de mongetes seques*, ceba i coliflor</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Pasta integral amb salsa de pastanaga</p> <p>Besuc al forn amb amanida d'enciam</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>
2a setmana	<p>Llenties* amb porro, ceba i pastanaga</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Crema de carbassa i mill</p> <p>Bruixa al forn amb amanida d'enciam</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Patata i romanesco</p> <p>Gall dindi amb ceba al forn</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Sopa de pasta i cigrons</p> <p>Truita de ceba amb pastanaga ratllada</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Cors de carxofa i patata</p> <p>Filet de porc rostit</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>
3a setmana	<p>Arròs amb bròquil, alls tendres i pastanaga</p> <p>Remenat de bolets</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Trinxat de patata i col</p> <p>Pollastre rostit amb amanida d'enciam i pastanaga ratllada</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Mongetes seques* guisades amb carbassa i porro</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Fideuada de verdures</p> <p>Filet de pagell al forn amb amanida d'escarola</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>	<p>Crema de porros i nap</p> <p>Macarrons a la bolonyesa de llenties*</p> <p>Fruita fresca de temporada</p>

Oli d'oliva verge a tots els àpats, tant per cuinar com per amanir.

* Els llegums, per la seva composició nutricional rica en hidrats de carboni i en proteïnes, poden constituir un plat únic. Per facilitar la digestió dels llegums, a més de l'adaptació gradual al seu consum, es poden aplicar tècniques culinàries com el remull i el rentat i colat posterior, així com assegurar-ne un bon grau de cocció.

LACTÀNCIA MATERNA

DINARS

ALIMENTACIÓ COMPLEMENTÀRIA A DEMANDA

LACTÀNCIA MATERNA

DINARS

ALIMENTACIÓ COMPLEMENTÀRIA A DEMANDA

ESMORZARS I BERENARS

Millorem els esmorzars i berenars dels infants

Bon dia! Esmorzem?

Es recomana esmorzar a primera hora. Però, si no es té prou gana o bé algun dia no hi ha gaire temps, es pot complementar l'esmorzar amb un àpat a mig matí.

L'esmorzar se sol repartir en dos àpats i pot incloure

- ✓ **Farinació integral:** pa o torrades, flocs de blat de moro, musli, arròs infant.
- ✓ **Lactis:** llet i iogurt natural (sense sucres afegits).
- ✓ **Fruita fresca:** de temporada, sencera o a trossos.

També s'hi pot afegir

- ✓ **Fruita seca** (nous, ametlles, avellanes, etc.)
- ✓ **Fruita dessecada** (panses, orellanes, prunes seques, etc.)
- ✓ **Hortalisses** (tomàquet, bastonets de pastanaga, cogombre, crema d'albergínia, etc.)
- ✓ **Aliments proteics** (ous, formatge, hummus, etc.)
- ✓ **Aliments grassos** (prellevament, oli d'oliva verge extra i també avocat, crema d'ametlles o d'altra fruita seca, etc.)

Compartir l'esmorzar en família, encara que sigui poca mitjana, és una bona manera de començar el dia.

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

**LA SEGURETAT I LA HIGIENE
EN LA PREPARACIÓ
DELS ALIMENTS**

ALIMENTACIÓ VEGETARIANA I ALTRES CULTURES ALIMENTÀRIES

**AL·LÈRGIES I
INTOLERÀNCIES
ALIMENTÀRIES I
MALALTIA CELÍACA**

ALTRES HÀBITES SALUDABLES I SOSTENIBLES

ALTRES HÀBITS SALUDABLES I SOSTENIBLES

HIGIENE BUCODENTAL

MÉS:

ENFILAR-SE, JUGAR A PILOTA,
A ATRAPAR, ANAR AMB TRICICLE,
FER EXCURSIONS, BALLAR...

MENYS:

COTXETS I DESPLAÇAMENTS PASSIUS,
GANDULES, TRONES...

GENS:

ELS INFANTS PETITS NO HAURIEN
D'EXPOSAR-SE A PANTALLES
(MÒBILS, TELÈFONS, TAULETES...).

ALTRES HÀBITS SALUDABLES I SOSTENIBLES

HIGIENE BUCODENTAL

MOVIMENT I JOC ACTIU

Manifest sobre l'ús de les pantalles per promoure un desenvolupament saludable en la primera infància (de 0 a 6 anys)

GENS:

ELS INFANTS PETITS NO HAURIEN D'EXPOSAR-SE A PANTALLES (MÒBILS, TELÈFONS, TAULETES...).

**ALTRES HÀBITS
SALUDABLES
I SOSTENIBLES**

HIGIENE BUCODENTAL

**MOVIMENT
I JOC ACTIU**

PROTEÏNA VEGETAL

**CONSUM DE PRODUCTES
FRESCOS, LOCALS I DE
TEMPORADA**

MALBARATAMENT ALIMENTARI

ENVASOS

ALTRES HÀBITS SALUDABLES I SOSTENIBLES

HIGIENE BUCODENTAL

**MOVIMENT
I JOC ACTIU**

**ALIMENTACIÓ SOSTENIBLE
I RESPECTUOSA AMB EL
PLANETA, LES PERSONES
I ELS ALTRES ÉSSERS VIUS**

GRÀCIES

78 professionals
26 entitats

COORDINACIÓ:

Manera Bassols, Maria
Salvador Castell, Gemma

SUPORT TÈCNIC I ADMINISTRATIU:

Allueva Bertrán, Lydia
Castellà Carbonell, Roser

REVISIÓ LINGÜÍSTICA:

Servei de Planificació Lingüística
Departament de Salut

REVISIÓ DE CONTINGUTS:

Anguera Salvatella, Marta
Asso Ministral, Laia
Babio Sánchez, Nancy
Bach Faig, Anna
Basora Gallisà, Josep
Basulto Marset, Julio
Blanquer Genovart, Maria
Blasco Suñé, Àlex
Bocio Sanz, Ana
Cabezas Peña, Carmen
Cañadas Vázquez, Meritxell
Cánovas Sanmartín, Susana
Castell Abat, Conxa
Castell Garralda, Victòria
Castillejo de Villasante, Gemma
Castillo Rivera, Paloma
Cos Escola, Alicia
Cuatrecasas Cambra, Gabriel
Cuixart Baronet, Laura
de Miguel Izquierdo, Julia
Duran Abella, Robert
Farran Codina, Andreu
Fernández, M. Carmen
Figueras Cabanes, Marta
Flores Candelas, Raquel
Font Arbó, Mercè
Garcia Garcia, Noemí
González Rodríguez, Carlos
Gonzalo Méndez, Mercè
Ibarra Rubio, Montse
Iglesias de Prada, Aida

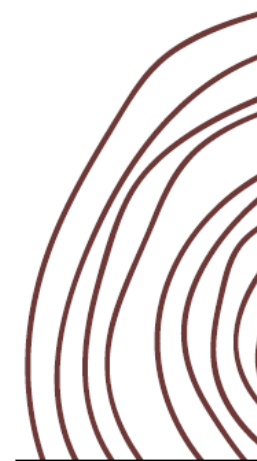
Illán Villanueva, Montserrat
Juárez Martínez, Olga
Knörr Puigdemont, Anna
Llobet Garcés, Marina
Martí Cid, Roser
Martín Luján, Francisco
Martínez Solé, Marta
Masdevall Galter, Judit
Mauvecin, María Eugenia
Menéndez Puiggali, Jordi
Mimbrero Garcia, Gisela
Ministral Masgrau, Agnès
Miralles Llumà, Laia
Miró Fernández, Marta
Mor Puig, Marta
Nubiola Garcia-Sañudo, Esther
Ortolà Castells, M. Eugènia
Palma Linares, Imma
Palou Soler, Anna
Pérez Sixto, Cristóbal
Periañez Fernández, Jesús
Port Linares, Ariadna
Prats Viedma, Blanca
Ramon Krauel, Marta
Ramos Vaquero, Pilar
Raya González, Laura
Reisloh, Lena
Ribas Girones, Mònica
Ribot Serra, Blanca
Roca Luque, Ester
Ruiz Guzmán, Luis
Sánchez Carrillo, Esther
Sánchez Garcia, Aitor
Sánchez Martínez, Francesca
Sargatal Danés, Eva
Serrano Marchuet, Pepe
Simorra Puigdollers, Rita
Soler Aliaga, Hortènsia
Soriano Sierra, Aroa
Teixidó Medina, Anna
Terrades Cama, Joana
Turallas Fontseca, Gemma
Urpi Sarda, Mireia
Valdesoiro Navarrete, Laura
Vallés Martí, Sònia
Vaqué Crusellas, Cristina
Vila Martí, Anna

AMB EL SUPORT DE:

Agència Catalana de Seguretat Alimentària.
Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Barcelona
Associació Catalana d'Infermeria Pediàtrica
Associació d'Infermeria Familiar
i Comunitària de Catalunya
Associació de Mestres Rosa Sensat
Celiacs de Catalunya
Col·legi de Dietistes-Nutricionistes de Catalunya
Col·legi de Farmacèutics de Barcelona
Creu Roja
Departament d'Acció Climàtica, Alimentació
i Agenda Rural. Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials.
Generalitat de Catalunya
Famílies Empoderades
Fundació Catalana de l'Esplai - Fundesplai
Fundació Pere Tarrés
Hospital Sant Joan de Déu. Esplugues de Llobregat
Justícia Alimentària
Oficina de Salut, Alimentació i Benestar animal,
Ajuntament de Barberà del Vallès
Sociedad Española de Epidemiología
y Salud Pública Oral
Societat Catalana d'Al·lèrgia i Immunologia Clínica
Societat Catalana d'Odontologia i Estomatologia
Societat Catalana de Medicina Familiar
i Comunitària – CAMFIC
Societat Catalana de Pediatria
Universitat de Barcelona. Campus de l'Alimentació
de Torribera
Universitat de Vic
Universitat Ramon Llull
Universitat Rovira i Virgili. CIBERobn (ISCIII)

CITA RECOMANADA:

Agència de Salut Pública de Catalunya.
Alimentació saludable en la primera infància.
Barcelona, 2022.

Alimentació saludable per a infants i joves

Catàleg de publicacions

L'alimentació saludable en la primera infància (2022) [↗](#)

Guia de recomanacions alimentàries per a la primera infància, dirigida a famílies, professionals de la salut i de les escoles bressol.

[Versió en castellà](#) [↗](#)

Tríptic l'alimentació saludable en la primera infància (2022) [↗](#)

Dinars de carmanyola per portar a l'escola. Actualització 2022 [↗](#)

Informació, propostes i exemples per preparar carmanyoles saludables i segures, per menjar en l'entorn escolar.

El plat saludable [↗](#)

El plat saludable és una guia alimentària que pot ajudar a visualitzar l'estructura i proporció dels diferents grups d'aliments en un àpat principal. Les possibilitats i combinacions respectant aquesta idea són infinites.

[Versió en castellà](#)

Passar-s'ho bé i menjar millor. Recomanacions per als menús de

Publicacions destacades

L'alimentació saludable en la primera infància (2022) [↗](#)

Altres recursos

"Una mà de contes" sobre hàbits alimentaris [↗](#)

Quins materials tenim?

- Guia: català i castellà
- Tríptic: català, castellà, occità, anglès, urdú, amazic, àrab, xinès, ucraïnès, romanès
- Tríptic infogràfic (selecció de missatges amb imatges)
- Seminaris de formació: DN, equips de pediatria, ASSIR, escoles bressol...
- Presentació en pdf/ppt per utilitzar en versió per a ciutadania i per a professionals
- Possibles càpsules de vídeo/missatges per difondre a xarxes socials
- ...

NO EN VULL MÉS!
NO HO VULL TASTAR!
 Les reaccions adverses són les respostes d'alguna manera a l'alimentació que pot ser que sigui tòxica, però que pot ser que sigui simplement una resposta a una substància que el cos no pot processar.

I A MÉS A MÉS...
 Les reaccions adverses són més freqüents en els primers anys de vida, però que poden desaparèixer amb el temps.

APRENDRE BONS HÀBITS ALIMENTARIS FACILITA UN BON ESTAT NUTRICIONAL, UN CREIXEMENT ÒPTIM I UNA RELACIÓ SANA AMB EL MENJAR.

FINIS ALS 5 MESOS
 És el moment de deixar de donar el pitet i començar a introduir aliments sòlids.

A PARTIR DELS 5 MESOS
 És el moment de començar a introduir aliments sòlids.

CALENDARI D'INCORPORACIÓ D'ALIMENTS

Aliment	5 a 6 mesos	6 a 7 mesos	7 a 8 mesos	8 a 9 mesos	9 a 10 mesos
Aliments sòlids					
Aliments líquids					
Aliments sòlids i líquids					
Aliments sòlids i líquids i fruits					
Aliments sòlids i líquids i fruits i vegetals					

VULL MENJAR JO, PERO AME TU
 És el moment de començar a introduir aliments sòlids.

GRÀCIES

<http://salutpublica.gencat.cat>
<http://canalsalut.gencat.cat>

